

מסורת הש"ס

6) נ'י מוס' חולין נה. ד"ה כל שפורין, ט) לקמן דף מה, א) ערויט פ"ו משנה ג דף דף (ה, ט) נ'י מוס' מנחות סד: ד"ה ועין, ט) וקדושין נד: כבודות כו, א) (1) מילתא דר"י פרשת כהנא, (2) צמדברי בתן, (א) צנ"ע"ט, (ט) צמדברי בתן, (י) צנ"ע"ט.

תורה אור השלם

1. ויקטו אתו בבקר בבקר איש כפי אבלו וחס השמש ונקם: שבות טו כא 2. ויזא אליו ין באלני מירתא ודוא ישב פתח האהל בהם בראייה יח א היום:

גהות הב"ח

(ה) תוס' ד"ה דרכי וכו' מלאכה גמ'... נ"ב דלמני יום הוא וכן לענין מוספת שבת אין לרך לוסף קודם פגל המנחה:

גליון הש"ס

גמ' שבמאין את הקבנה. הקטנת כליל וקומבולא בנדה ת: שם ועל תפרי' של יוחא ע"י נשי' מוטלי' לא ועי' מנחות ד' ק"ג מוס' ג' ד"ה אלו: שם לאחריה דרב. מפלה של מן. קן הוא צנ"ע"ט:

מוסף תוספות

א. בתוס' ר"ש כתב, ולענין תוספת שבת ידוע כ' אין קדושת משה מן התורה לא משמע ש"כ צריך שער גדול לתוספת.

מוסף רש"י

חובא בסוף התפסת.

רבינו הגנאל

ותנן בבחירתא וכו'. בחירתא, מסכת עיריות וקראת בחירתא שכן הלכותיה שכן מוקבכות מלמדה. פירוש מנאמן הקבנה, מלבדן אותה שתמאן. ואם יבא עד אחד יעיד במיתא איש ידוע, משיאין אשתו על פי. ולא תאמר שאין מכל בהבמה נסקל כשהוא אדם, אלא שור כלבד שפרט הכתוב השור יסקל, אלא כל בהמה ואפילו עופות, שהרי תרגמו בירושלים הרג חינוק שנקר במחור ונשקל אותו התרגול. וכן העיד על התמיד של שור שנקר בארבע עשות של היום. בימי מלכות הרשעה, מפורש בתלמוד ארץ ישראל. כתוב דהא השמש, דייקנין מיהא דהא שעה רביעית, ויהודי דאית ביה שימשא תמים, ובאתרא של בה שימשא קרין, ויהודי דאית היום דמשמע כל אתר הוא חמים בן בשמשא בין בטוואל היא שעה ששית שהחמה בחצי הרקיע מתחמת כל העולם. וכן סבירי בבבלי דכתיב בתמיד הוא עד חצי היום שהן שש שעות, אבל בליקוט אדם שבת דכתיב בבבלי לקחו לחני שש שעות לשני בבקרים, נמצא שחור מלקטים המן עד שלש שעות, שהן חצי הנקס, ובשעה רביעית היה נגמר, ור' יהודה סבר בבבלי ארבע שעות כתיב בבבלי להקדים שבת ארבע וכיין דקראת לן תפלות כנגד המציון, כמה דלית לן לאסופי על פי המציון כן אין לנו להוסיף בתפלות. ובתלמוד ארץ ישראל שנו להא דר' יהושע בן לוי כרבנן דאמרי תפלת השחר מתמיד של שחר שבמנחה שבת ארבע שעות, תפלת המנחה מתמיד של יום הערבים שבת ארבע

היינו רבנן. דקס"ד רבי יהודה פלג אחרון של מנחה אחרונה קאמר: **מתפלל של מנחה וכו'**. רבנן לטעמייהו דלמרי תפלת המוספים כל היום כמו של מנחה הלכך תדיר קודם ור' יהודה לטעמיה דלמרי מוספין עד שצב שעות ומו לא והויא לה מנחה עוברת ושל מנחה יש לה עוד שעות עד פלג המנחה: **שתי תפלות כהדי הדדי**. חזי האחרון של שעה שציעית הוא זמן לשמיהן דהא אמר מנחה גדולה משש שעות ומנחה ולמעלה: **היכי משכחה לה**. הרי עבר זמן המוספים משעברה שעה ששית: **פלג ראשונה**. של מנחה אחרונה ועד ככלל וחק על גב דמנח' יבז סימונא לפלג אחרונה דקמני איו פלג מנחה מ"א שעות חקר רביע ה"ק כו': **אף און נמי סנינא**. לרבי יהודה עד ועד ככלל: **שממאנין אס הקטנה**. קטנה שהשילמה אמה לאחר מיתת אביה דמדלאורייתא אין קדושה כלום שהרי קטנה אינה צמ דעת וחס אמה לא זמנה תורה להיות לה כח לקדשה אלא לאז שנאמר את צמי נתמי לאיש הזה (דברים כג) ומיהו רבנן תקינו כליל וקדוש להלריכה מילון כדי שישארו ולא תלך אלוה לפיכך אס מילאה לאחר זמן ואמרה אי אפשי צו יוצאת ומותרת לכל אדם ואינה לריכה הימנו גט. והעיד ר' יהודה בן צבא שפעמים שמנחה על בית דין ללמדה שממאן צו כגון שני אחים נשואין שתי אחיות יתומות אחת גדולה וקדושה קדושי תורה ואחת קטנה שאלה קדושה אלא אחר זמנן ומת צעלה של גדולה צלא בניס ונפלה לפני אחיו ליצום וממלאת זקוקה לו מן המורה ויקה זו אוסרת את אשמו עליו משום אמות זקוקה שהיא כחותא אשמו ור' אליעזר צמקת יצמות (דף קט) מלמדין קטנה זו שממאן צבצלה ובעיקור קדושה למפרע ותעשה כל צבילותיה כאלו הן של זנות כדי להמיר את צבלה ליכס את אחותה דמנן נושאין על האנוסה ועל המפומה (יצמות דף טז) והעיד רבי יהודה בן צבא ציוס שנשנית עדיות שהלכה כר"א: **ע"פ עד אחד**. שאמר לה מת צעליך צמנית היום (יצמות דף קכב): **שנקבל תרגונו**. שיקר קדקדו של מניוק צמקוס שהמות רופף ויקבז את מוחו וסקלוהו כמשפט שור שנגח את האדם דכתיב (שמות כה) השור יסקל וגמריין כג"ש שור שור משבת לעשות כל צמנה חיה ועוף כשור (צ"ק ד' מללן יין נגמו וצא לכלל יין גמור וקרוי ציה נתקן שכן (צמדברי כח): **צארצב שעות**. ותו לא אלמא כרבי יהודה ס"ל וקאמר צארצב שעות אלמא לרבי יהודה עד ועד ככלל: **הלכה כרבי יהודה**. דממני' דאין ממיד של שחר קרצ לאחר ארצב שעות וה"ה לתפלה: **צנחירסא**. שעות קרי צנחירסא שלכה כחות

עדות: כשהוא אומר כחוס היום הדי שש שעות אמור. כלומר מנינו צמקוס אחר ששנית הכמו צבצנו וואמר והוא יושב פתח האוהל כחוס היום ולא אמר כחוס השמש חס והאל זונן: **צארצב שעות**. דאלו קודם ארצב שעות אף השמש זונן: **מני**. הא דמשמע דארצב לאו צקר הוא דהא דהא כתיב וילקטו אותו וילקטו אותו אמות אמות שאלה היו לוקטים אלא בשלש שעות ראשונות שהוא צקר ראשון: **הסס אמר רב כהנא**. גבי תפלת השחר: **של שבת בערב** שצב שקבל עליו שבת מצעד יום: **שמע מינה**. כרבי יהודה ס"ל דלמרי מפלג המנחה אויל ליה זמן תפלת המנחה ועייל ליה זמן תפלת ערבית: **ולא פסקיה ללוויה**. כלומר לא הפסיק צין רבי ירמיה ללכות לעבור לפניו ולישב צמקומו אלא עמדו: **כנגד**

תפלת השחר פרק רביעי ברכות

כו.

תא שמע ושל מוספין כל היום ורבי יהודה אומר עד שבע שעות ותניא היו צבניו וכו'. ולא גרסי' אימא סיפא ושל וכו' שאינו צמנשה שדברי רבי יהודה שאמר עד שצב שעות אינו צמנשה ויש ספרים שהגיוהו אותו צמנשה ומיהו ככל הספרים השיגים אינו. ור"מ ורבי למה לא הזכיר אותו צמנשה וי"ל משום דלא ס"ל כוותיה צבא דלמרי עד שצב שעות אלז צבא דקאלמרי עד ארצב שעות ס"ל כוותיה משום דתנן צנחירסא כוותיה וצהיהא דפלג המנחה נמי משום דלמריין לקמן דעבד כמר עבד ודעבד כמר עבד דהכי פירושא דעבד כר' יהודה (עבד) דלמרי מפלג המנחה ליליא הוא עבד ומשום הכי מנחה לא צבל אין לפרש הכל צמפלת המנחה ועבד כרבי יהודה שהתפלל מנחה קודם פלג דפשיטא דרבנן מרוד צשיעורו דרבי יהודה:

דרב צ"י ש"ש שבת בע"ש. מימיה דהא אמריין צפרק צמנה מדליקין (ד' גג): וצבלז שלא יקדים ושלא יאחר. ויש לומר דהתם צשאינו מקבל עליו שבת מיד אלז הכא מיירי שמקבל עליו שבת מיד הלכך לא הויא הקדמה וטעמא משום דס"ל כרבי יהודה וכן הנך דלקמן שהתפללו של מ"ש צצבת היינו משום דצצירא לכו כרבי יהודה לענין תפלת הערב שהיא שעה ורביע קודם הלילה אעפ"כ [אין] אסור לעשות מלאכה (6) צצמ"ש מיד לאחר פלג המנחה וכן לענין תוספת צצבת (7) וע"י צבא צ"י דק"ל שהוא מן המורה א"ס כן לא צריך שיעור גדול כל כך: ולא

תמיד של שחר שקרב בארבע שעות: מאן תנא להא דתנן יוחם השמש ונמס בארבע שעות אתה אומר בארבע שעות או אינו אלא בשש שעות כשהוא אומר כחוס היום הרי שש שעות אמור הא מה אני מקיים וחס השמש ונמס בארבע שעות מני לא רבי יהודה ולא רבנן אי רבי יהודה עד ארבע שעות נמי צפרא הוא אי רבנן עד חצות נמי צפרא הוא אי בעית אימא רבי יהודה אי בעית אימא רבנן אמר קרא בבקר בבקר חלקהו לשני בקרים ואי בעית אימא רבי יהודה האי בקר יתירא להקדים לו שעה אחת דכולא עלמא מיהא וחס השמש ונמס בארבע שעות מאי משמע אמר רבי אחא בר יעקב אמר קרא וחס השמש ונמס איזו היא שעה שהשמש חס והצל צונן הוי אומר בארבע שעות: תפלת המנחה עד הערב וכו': אמר ליה רב חסדא לרב יצחק התם אמר רב כהנא הלכה כרבי יהודה הואיל ותנן בבחירתא כוותיה הכא מאי אישתיך ולא אמר ליה ולא מידי אמר רב חסדא נחוי אנו מדרב מצילי של שבת בערב שבת מבעוד יום ש"מ הלכה כרבי יהודה אדרבה מדרב הונא ורבנן לא הוו מצלו עד אורתא שמע מינה אין הלכה כרבי יהודה השתא דלא אתמר הלכתא לא כבר ולא כבר ד"דעבד כמר עבד ודעבד כמר עבד רב איקלע לבי גניבא וצילי של שבת בערב שבת הווה מצילי רבי ירמיה בר אבא א לאחוריה דרב סוים רב ולא פסקיה לצלותיה דרבי ירמיה שמע מינה תלת שמע מינה מתפלל אדם של שבת בערב שבת וישמע מינה מתפלל תלמיד אחורי רבו וישמע מינה אסור לעבור כנגד המתפללין מסייע ליה לרבי יהושע בן לוי דאמר רבי יהושע בן לוי אסור לעבור כנגד המתפללין אינו והא רבי אמי ורבי אסי חלפי רבי אמי ורבי אסי חוץ לארבע אמות הוא דחלפי ורבי ירמיה היכי עביד הכי והא אמר רב יהודה אמר רב לעולם אל יתפלל אדם לא

של שבת בערב שבת וכו'. וכי היכי דרב צילי של שבת בערב שבת כך הוי מתפללין גם בחול, ורבותא קמ"ל דאפילו מקדש לחול ומחול לקדש הוי מקדימין להתפלל, וכן נראה וכן מנהג ועל דא אנא סמיך והמשנה נקרא הירוש. ומעניות ידעמס ערשין תורה כשתי תורות, ומחמירין בגלות ומקלין בחמורות. וכי יתנן קיימא לן דאמר ק"ש ואחי' תפלה, לא כר' יהושע בן לוי דאמר תפלות באמצע תקנום דתניא כותיה דר' יוחנן. ושעה ורביעא לפחות יש לצמצם, שלא להקדים יותר משעה ורביע. והאי פירוש תלמודא ירושלמי שקורין אותה בבית הכנסת למעמד בתפלה מתוך דברי תורה, והיא לפי אותו משמעון לזמן צאת הכוכבים. ולאו על תלמוד שלנו נסמך כמו שפרשנו שמוהר הקדשים שעה ורביע שעה בין ל"ש בין לתפלה. דלא איתמר הלכתא לא כבר ולא כמר עבד ודעבד כמר עבד. ועכשיו נהגו כל ישראל כרבנן להתפלל מנחה עד הערב, וכו' יסוד דאמר בירושלמי לא

עין משפט גר מצוה

יד א מיי פ"ו מהלכות יצום וחללה הלכה טו טו"ע אה"ע קימן קעה סעף א: ב ב מיי פ"ב מהל' גרושין הלכה טו סגמ עשין ג טו"ע אה"ע פ" ח סעף ג: ב ב מיי פ"ו מהלכות מוק ממון הלכה ב סגמ עשין טו: י ד מיי פ"ו מהל' אסורי זמנה הל' ט: יה ה מיי פ"א מהל' תמידין הל' ב סגמ עשין ק: י ו ז מיי פ"ג מהל' תפלה [הל' א] סגמ עשין יט טו"ע אה"ע פ"ט סעף א: ב ח מיי שם הלכה ד סגמ ט טו"ע אה"ע פ"י רלג ס"א: ב א ט מיי שם הלכה ג סגמ עשין טט טו"ע אה"ע פ"ט סעף א: ב ב מיי פ"ה מהל' תפלה הלכה ו סגמ עשין יט טו"ע אה"ע פ"ח סעף ד [ז]:

רבינו ניסים

העיד ר' יהודה בן בבא על חמשה דברים. הא דתני על התרגול שנסקל בירושלים [על שהרג את הנפש כבר פהרשו בחלודי ארץ ישראל בסמכת עירובין בפרק המוצא מפליין (הלכות א) והכי גרסינן דאו (ז"א דהא) מוחו של חניוק רופף והלך וניקר וזה הדבר ידוע הוא כי החניוקות מוחיון פתוחין ונראה להן רפרוף מתחת העור שעל המוח ניקר אותו מקום עד שנקבו הרגו לחניוק וזה התרגול דאיו להרוגו של הכותב כי אין הפרש לשורו לתרגולו וכל בעלי חיים שברשות אבותיה אמר דחנמא סקל יסקל השור: הואיל ותנן (בבביראה) [בבחיורתא] כוותיה ומאי היא מט' עדיות פ"ו מא' שור המנחה שניה בה העיד ר' יהודה בן בבא:

רבינו הגנאל (המשך)

הילכתא לא כר"י ולא כרבנן, דעבד כרבי יהודה זעיל שיה ערבית מ"א שעות חסר רביע ולמעלה יצא. ועבד כרבנן ולא מצילי עד חצות של ערבית עבד ויצא. ודאיתו רבותינו [הנאונים] שפירשו כך. הא דצילי רב של שבת בערב שבת, והא דאמר רב יהודה אמר שמואל מתפלל אדם של שבת בערב שבת ואומר קדושה על הכוס, פ"י באותה שעה שמתפלל, אותה שעה מקדש על הכוס. והא דאמר רב נחמן אמר שמואל מתפלל אדם של מוצאי שבת בשבת [ואומר] הדלילה על הכוס, וכן ר' יאשיהו מתפלל על מוצאי שבת בשבת, אילו כולם היו מתפללין בכל יום תפלת ערבית מבעוד יום כרבי יהודה ולא הזכירו של שבת ושל מוצאי שבת, אלא שאפילו מיום קודש ליום חול ומיום חול ליום קודש מתפללין ומקדישין ומבדילין, וכי' מיום חול ליום חול מתפללין, ותפילה לבד היו מתפללין בעוד יום, אבל קרי' שמע לא היו קורין אלא אחר צאת הכוכבים. ואנן ותו דכתיב אשכחן בירושלמי נתי הקורא קודם לכן לא יצא ידי חובתו, א"כ אלה קורין אותה בבית הכנסת, אמר ר' יוסי אין קורין אותה בבית הכנסת כי צצאת בה, אלא כדי לעמוד בתפילה מתוך דבר של חורה. לפיכך אינו דבר רחוק לומר שקורין קריאת שמע ומתפללין בבית הכנסת מבעוד יום. ומיהו צריך לקרות את שמע על מיטתו אחר צאת הכוכבים. נוסח אחר: **רב צילי**

עין משפט
נר מצוה

כוז:

וְלֹא אחורי רבו. פירש רש"י משום יוהרא ויש מפרש שנראה כמשתחוה לרבו: **והנורת** ש'לום ארבו והמחזיר ש'לום. פירוש כשאר בני אדם שאינו אומר שלום עליך רבי והיינו להמרינן (ב"ק דף עג.) כדי שאילת תלמיד לרבו אי נמי יהוא לנחמלה קאמר ובתלמיד חבר דשרי ככל הני דלקמן: **הואר** והתפלאו וכו', הכא נמי ינמא (ט) לענין (ב) חומרא

ואמאי שרי ליה ובקונטרס פ"י בנפיש אחר: **שאני צבור**. אע"ג דלא מטא זמן (א) אין (ט) אסורה אסור בעשיית מלאכה אף על גב דטעותא הוא: **צרי שי מוצאי שבת** וכו'. יש לומר דהכא מיירי שיש לו זרוך מזה

לעשות צמואלי שבת כגון ללכת למול טינוק ולא יהיה לו יין להצדלה אם לא יקדים דודאי לריך להוסף מחול על הקדש דלורייתא אבל צמנס לא ופשיטא שלא היו ממהרים להצדיל ולהתפלל של מוצאי שבת בשבת דגס

במלאכה אסור עם חשיכה: **הלכה בדברי האומר** רשות. לאו דוקא רשות אלא כדפרישית לעיל (ד' טו.) ולכן נקרא רשות לצטלה עבור מזהה אחרת העוברת:

והלכתא כוותיה דרב. ונראה ללכן תקנו פסוקים וקדיש צין גאולה לתפלה לרשות היא: [ע' תוס' לעיל ד' ד"ה אמר ר"ן: ועל

צלי של שבת בערב שבת אומר קדושה על הכוס או אינו אומר קדושה על הכוס ת"ש דאמר רב נחמן אמר שמואל מתפלל אדם של שבת בערב שבת ואומר קדושה על הכוס והלכתא כוותיה רבי יאשיה מצלי של מוצאי שבת בשבת אומר הברלה על הכוס או אינו אומר הברלה על הכוס אמר ר' זירא אמר רבי אסי אמר ר' אלעזר א"ר חנינא אמר רב בצד עמוד זה התפלל ר' ישמעאל בר' יוסי של שבת בערב שבת כי אתא עולא אמר בצד תמרה הוה ולא בצד עמוד הוה ולא ר' ישמעאל ברבי יוסי הוה אלא ר' אלעזר בר' יוסי הוה ולא של שבת בערב שבת הוה, אלא של מוצאי שבת הוה: תפלת הערב אין לה קבע: מאי אין לה קבע אילימא דיאי בעי מצלי כוליה ליליא ליתני תפלת הערב כל הלילה אלא מאי אין לה קבע כמאן דאמר ^א תפלת ערבית רשות דאמר רב יהודה אמר שמואל תפלת ערבית רבן גמליאל אומר חובה ר' יהושע אומר ^ב רשות אמר אביי הלכה כדברי האומר חובה ורבא אמר ^ג הלכה כדברי האומר רשות. ת"ר מעשה בתלמיד אחד שבא לפני ר' יהושע א"ל תפלת ערבית רשות או חובה אמר ליה רשות בן לפני רבן גמליאל א"ל תפלת ערבית רשות או חובה א"ל חובה א"ל והלא ר' יהושע אמר לי רשות א"ל המתן עד שיכנסו בעלי תריסין לבית

המדרש כשנכנסו בעלי תריסין עמד השואל ושאל תפלת ערבית רשות או חובה אמר להם רבן גמליאל לחכמים כלום יש אדם שחולק בדבר זה אמר ליה ר' יהושע לאו א"ל והלא משמך אמרו לי רשות אמר ליה יהושע עמוד על רגליך ועידו כך עמד רבי יהושע על רגליו ואמר אלמלא אני חי והוא מת יכול החי להכחיש את המת ועכשיו שאני חי והוא חי היאך יכול החי להכחיש את החי היה רבן גמליאל יושב ודורש ור' יהושע עומד על רגליו עד שרגנו כל העם ואמרו לחוצפית התורגמן עמוד ועמד אמרי עד כמה נצעריה וניזיל ברה"א אשתדך צעריה בכבורות במעשה דר' צדוק צעריה הכא נמי צעריה תא ונעבריה מאן נוקים ליה נוקמיה לרבי יהושע בעל מעשה הוא נוקמיה לר' עקיבא דילמא עניש ליה דלית ליה זכות אבות אלא נוקמיה לר' אלעזר בן עזריה דהוא חכם והוא עשיר והוא עשירי לעזרא הוא חכם דאי מקשי ליה מפרק ליה והוא עשיר דאי אית ליה לפלוחי לבי קיסר אף הוא אול ופלא והוא עשירי לעזרא דאית ליה זכות אבות ולא מצי עניש ליה אתו ואמרו ליה ניהא ליה למר דליהוי ריש מתיבתא אמר להו איזיל ואימליך באינשי ביתי אול ואמליך בדביתהו אמרה ליה

נגד רבו. אלל רבו ומראה כאילו הם שוים: **אחורי רבו**. נמי יוהרא הוא: **שלום לרבו**. כשאר כל אדם שלום עליך ולא אמר לו שלום

עליך רבי: והיינו דקאמר ליה. אוחו היום שהתפלל רב של שבת בערב שבת אמר ליה רבי ירמיה מי צדלת מן המלאכה הואיל וקבלת עליך שבת בתפלתך: **ולא אמר ליה מי צדיל**

מה. שמע מינה תלמיד חבר הוי ליה: **לנים המרחק**. סלקא דעתך לזכור על הזימה ועל הכחילה בשבת כדאמרנ' במסכת שבת בפרק כירה שהסיקוה (ד' מ.) אלמא אע"ג דללי לא צדיל מאיסורי שבת: **אמר רבא להויע**. נכנס להויע מחמת חוס צית המרחק ולא נתן עליו מים: **וקודם גוריה**. עד שלא גזרו על הזימה. ובכל זכותא דאמרנין כדאמר רבא להויע כו' מהכא אמרינן: **לכזרווי פלי**. לעשן אוחן בנפמית לאחר שהתפלל של שבת בערב שבת ונכנס למרחץ ויצא ושנה לן פרקין ועדיין לא חשבה ^א אמר רבא ההוא דנכנס להויע ^ב וקודם גזירה הוה איני והא אביי שרא ליה לרב דימי בר ליואי לכברויי סלי ההוא ומעותא הואי ומעותא מי הדרא והא אמר אבידן פעם אחת נתקשרו שמים בעבים כסבורים העם לומר חשבה הוא ונכנסו לבית הכנסת והתפללו של מוצאי שבת בשבת ונתפזרו העבים וזרחה החמה ובאו ושאלו את רבי ואמר הואיל והתפללו התפללו שאני יצבור דלא מטרחינן להו: א"ר חייא בר אבין רב צלי של שבת בערב שבת רבי יאשיה מצלי של מוצאי שבת בשבת רב צלי של שבת בערב שבת אומר קדושה על הכוס או אינו אומר קדושה על הכוס ת"ש דאמר רב נחמן אמר שמואל מתפלל אדם של שבת בערב שבת ואומר קדושה על הכוס או אינו אומר קדושה על הכוס אמר ר' זירא אמר רבי אסי אמר ר' אלעזר א"ר חנינא אמר רב בצד עמוד זה התפלל ר' ישמעאל בר' יוסי של שבת בערב שבת כי אתא עולא אמר בצד תמרה הוה ולא בצד עמוד הוה ולא ר' ישמעאל ברבי יוסי הוה אלא ר' אלעזר בר' יוסי הוה ולא של שבת בערב שבת הוה, אלא של מוצאי שבת הוה: תפלת הערב אין לה קבע: מאי אין לה קבע אילימא דיאי בעי מצלי כוליה ליליא ליתני תפלת הערב כל הלילה אלא מאי אין לה קבע כמאן דאמר ^א תפלת ערבית רשות דאמר רב יהודה אמר שמואל תפלת ערבית רבן גמליאל אומר חובה ר' יהושע אומר ^ב רשות אמר אביי הלכה כדברי האומר חובה ורבא אמר ^ג הלכה כדברי האומר רשות. ת"ר מעשה בתלמיד אחד שבא לפני ר' יהושע א"ל תפלת ערבית רשות או חובה אמר ליה רשות בן לפני רבן גמליאל א"ל תפלת ערבית רשות או חובה א"ל חובה א"ל והלא ר' יהושע אמר לי רשות א"ל המתן עד שיכנסו בעלי תריסין לבית

המדרש כשנכנסו בעלי תריסין עמד השואל ושאל תפלת ערבית רשות או חובה אמר ליה רבן גמליאל לחכמים כלום יש אדם שחולק בדבר זה אמר ליה ר' יהושע לאו א"ל והלא משמך אמרו לי רשות אמר ליה יהושע עמוד על רגליך ועידו כך עמד רבי יהושע על רגליו ואמר אלמלא אני חי והוא מת יכול החי להכחיש את המת ועכשיו שאני חי והוא חי היאך יכול החי להכחיש את החי היה רבן גמליאל יושב ודורש ור' יהושע עומד על רגליו עד שרגנו כל העם ואמרו לחוצפית התורגמן עמוד ועמד אמרי עד כמה נצעריה וניזיל ברה"א אשתדך צעריה בכבורות במעשה דר' צדוק צעריה הכא נמי צעריה תא ונעבריה מאן נוקים ליה נוקמיה לרבי יהושע בעל מעשה הוא נוקמיה לר' עקיבא דילמא עניש ליה דלית ליה זכות אבות אלא נוקמיה לר' אלעזר בן עזריה דהוא חכם והוא עשיר והוא עשירי לעזרא הוא חכם דאי מקשי ליה מפרק ליה והוא עשיר דאי אית ליה לפלוחי לבי קיסר אף הוא אול ופלא והוא עשירי לעזרא דאית ליה זכות אבות ולא מצי עניש ליה אתו ואמרו ליה ניהא ליה למר דליהוי ריש מתיבתא אמר להו איזיל ואימליך באינשי ביתי אול ואמליך בדביתהו אמרה ליה

תפלת השחר פרק רביעי ברכות

נגד רבו. אלל רבו ומראה כאילו הם שוים: **אחורי רבו**. נמי יוהרא הוא: **שלום לרבו**. כשאר כל אדם שלום עליך ולא אמר לו שלום עליך רבי: והיינו דקאמר ליה. אוחו היום שהתפלל רב של שבת בערב שבת אמר ליה רבי ירמיה מי צדלת מן המלאכה הואיל וקבלת עליך שבת בתפלתך: **ולא אמר ליה מי צדיל**

מה. שמע מינה תלמיד חבר הוי ליה: **לנים המרחק**. סלקא דעתך לזכור על הזימה ועל הכחילה בשבת כדאמרנ' במסכת שבת בפרק כירה שהסיקוה (ד' מ.) אלמא אע"ג דללי לא צדיל מאיסורי שבת: **אמר רבא להויע**. נכנס להויע מחמת חוס צית המרחק ולא נתן עליו מים: **וקודם גוריה**. עד שלא גזרו על הזימה. ובכל זכותא דאמרנין כדאמר רבא להויע כו' מהכא אמרינן: **לכזרווי פלי**. לעשן אוחן בנפמית לאחר שהתפלל של שבת בערב שבת ונכנס למרחץ ויצא ושנה לן פרקין ועדיין לא חשבה ^א אמר רבא ההוא דנכנס להויע ^ב וקודם גזירה הוה איני והא אביי שרא ליה לרב דימי בר ליואי לכברויי סלי ההוא ומעותא הואי ומעותא מי הדרא והא אמר אבידן פעם אחת נתקשרו שמים בעבים כסבורים העם לומר חשבה הוא ונכנסו לבית הכנסת והתפללו של מוצאי שבת בשבת ונתפזרו העבים וזרחה החמה ובאו ושאלו את רבי ואמר הואיל והתפללו התפללו שאני יצבור דלא מטרחינן להו: א"ר חייא בר אבין רב צלי של שבת בערב שבת רבי יאשיה מצלי של מוצאי שבת בשבת רב צלי של שבת בערב שבת אומר קדושה על הכוס או אינו אומר קדושה על הכוס ת"ש דאמר רב נחמן אמר שמואל מתפלל אדם של שבת בערב שבת ואומר קדושה על הכוס או אינו אומר קדושה על הכוס אמר ר' זירא אמר רבי אסי אמר ר' אלעזר א"ר חנינא אמר רב בצד עמוד זה התפלל ר' ישמעאל בר' יוסי של שבת בערב שבת כי אתא עולא אמר בצד תמרה הוה ולא בצד עמוד הוה ולא ר' ישמעאל ברבי יוסי הוה אלא ר' אלעזר בר' יוסי הוה ולא של שבת בערב שבת הוה, אלא של מוצאי שבת הוה: תפלת הערב אין לה קבע: מאי אין לה קבע אילימא דיאי בעי מצלי כוליה ליליא ליתני תפלת הערב כל הלילה אלא מאי אין לה קבע כמאן דאמר ^א תפלת ערבית רשות דאמר רב יהודה אמר שמואל תפלת ערבית רבן גמליאל אומר חובה ר' יהושע אומר ^ב רשות אמר אביי הלכה כדברי האומר חובה ורבא אמר ^ג הלכה כדברי האומר רשות. ת"ר מעשה בתלמיד אחד שבא לפני ר' יהושע א"ל תפלת ערבית רשות או חובה אמר ליה רשות בן לפני רבן גמליאל א"ל תפלת ערבית רשות או חובה א"ל חובה א"ל והלא ר' יהושע אמר לי רשות א"ל המתן עד שיכנסו בעלי תריסין לבית

המדרש כשנכנסו בעלי תריסין עמד השואל ושאל תפלת ערבית רשות או חובה אמר ליה רבן גמליאל לחכמים כלום יש אדם שחולק בדבר זה אמר ליה ר' יהושע לאו א"ל והלא משמך אמרו לי רשות אמר ליה יהושע עמוד על רגליך ועידו כך עמד רבי יהושע על רגליו ואמר אלמלא אני חי והוא מת יכול החי להכחיש את המת ועכשיו שאני חי והוא חי היאך יכול החי להכחיש את החי היה רבן גמליאל יושב ודורש ור' יהושע עומד על רגליו עד שרגנו כל העם ואמרו לחוצפית התורגמן עמוד ועמד אמרי עד כמה נצעריה וניזיל ברה"א אשתדך צעריה בכבורות במעשה דר' צדוק צעריה הכא נמי צעריה תא ונעבריה מאן נוקים ליה נוקמיה לרבי יהושע בעל מעשה הוא נוקמיה לר' עקיבא דילמא עניש ליה דלית ליה זכות אבות אלא נוקמיה לר' אלעזר בן עזריה דהוא חכם והוא עשיר והוא עשירי לעזרא הוא חכם דאי מקשי ליה מפרק ליה והוא עשיר דאי אית ליה לפלוחי לבי קיסר אף הוא אול ופלא והוא עשירי לעזרא דאית ליה זכות אבות ולא מצי עניש ליה אתו ואמרו ליה ניהא ליה למר דליהוי ריש מתיבתא אמר להו איזיל ואימליך באינשי ביתי אול ואמליך בדביתהו אמרה ליה

נגד רבו. אלל רבו ומראה כאילו הם שוים: **אחורי רבו**. נמי יוהרא הוא: **שלום לרבו**. כשאר כל אדם שלום עליך ולא אמר לו שלום עליך רבי: והיינו דקאמר ליה. אוחו היום שהתפלל רב של שבת בערב שבת אמר ליה רבי ירמיה מי צדלת מן המלאכה הואיל וקבלת עליך שבת בתפלתך: **ולא אמר ליה מי צדיל**

מה. שמע מינה תלמיד חבר הוי ליה: **לנים המרחק**. סלקא דעתך לזכור על הזימה ועל הכחילה בשבת כדאמרנ' במסכת שבת בפרק כירה שהסיקוה (ד' מ.) אלמא אע"ג דללי לא צדיל מאיסורי שבת: **אמר רבא להויע**. נכנס להויע מחמת חוס צית המרחק ולא נתן עליו מים: **וקודם גוריה**. עד שלא גזרו על הזימה. ובכל זכותא דאמרנין כדאמר רבא להויע כו' מהכא אמרינן: **לכזרווי פלי**. לעשן אוחן בנפמית לאחר שהתפלל של שבת בערב שבת ונכנס למרחץ ויצא ושנה לן פרקין ועדיין לא חשבה ^א אמר רבא ההוא דנכנס להויע ^ב וקודם גזירה הוה איני והא אביי שרא ליה לרב דימי בר ליואי לכברויי סלי ההוא ומעותא הואי ומעותא מי הדרא והא אמר אבידן פעם אחת נתקשרו שמים בעבים כסבורים העם לומר חשבה הוא ונכנסו לבית הכנסת והתפללו של מוצאי שבת בשבת ונתפזרו העבים וזרחה החמה ובאו ושאלו את רבי ואמר הואיל והתפללו התפללו שאני יצבור דלא מטרחינן להו: א"ר חייא בר אבין רב צלי של שבת בערב שבת רבי יאשיה מצלי של מוצאי שבת בשבת רב צלי של שבת בערב שבת אומר קדושה על הכוס או אינו אומר קדושה על הכוס אמר ר' זירא אמר רבי אסי אמר ר' אלעזר א"ר חנינא אמר רב בצד עמוד זה התפלל ר' ישמעאל בר' יוסי של שבת בערב שבת כי אתא עולא אמר בצד תמרה הוה ולא בצד עמוד הוה ולא ר' ישמעאל ברבי יוסי הוה אלא ר' אלעזר בר' יוסי הוה ולא של שבת בערב שבת הוה, אלא של מוצאי שבת הוה: תפלת הערב אין לה קבע: מאי אין לה קבע אילימא דיאי בעי מצלי כוליה ליליא ליתני תפלת הערב כל הלילה אלא מאי אין לה קבע כמאן דאמר ^א תפלת ערבית רשות דאמר רב יהודה אמר שמואל תפלת ערבית רבן גמליאל אומר חובה ר' יהושע אומר ^ב רשות אמר אביי הלכה כדברי האומר חובה ורבא אמר ^ג הלכה כדברי האומר רשות. ת"ר מעשה בתלמיד אחד שבא לפני ר' יהושע א"ל תפלת ערבית רשות או חובה אמר ליה רשות בן לפני רבן גמליאל א"ל תפלת ערבית רשות או חובה א"ל חובה א"ל והלא ר' יהושע אמר לי רשות א"ל המתן עד שיכנסו בעלי תריסין לבית

בריה צעריה בכבורות צעריה. האי צעריה בראש השנה שניו הוא בפרק אם אינן מכירין אותו (נ"ה דף תנ) דנתן ועוד באו שנים ואמרו ראיננהו במגנו שלח לו רבן גמליאל גזרו את עליך שתבא אצילי במקלך ובמעותיך ביום הכפורים שחל להיות בחשבונין ובכבורות (עור) בפרק כל פסולי המוקדשים (דף קז.) פירשו מעשה (אחר) [אחר] שאירי לר' יהושע עב רבן גמליאל דכתיב ליה קמי רבנן והצמידו לו רגליו ברביע ש שנכנסה קנאה בלב כל העם שהיו לשם ושתקו את המתורגמן וזו היא הגירסא של זו המעשה ר' צדוק היה ליה בורכא רמא ליה שיערי בסלי נצרים של ערבה קלופה בהוי דאכלי איבעו שיפותיה אתא לקמיה דר' יהושע אמר ליה כלום חלננו בין רב לחבר אמר ליה תא בלפני רבן גמליאל אמר ליה לאו אמר ליה והלא ר' יהושע אמר לי אין אמר לו המתן עד שיכנסו בעלי תריסין לבית המדרש כיון שנכנסו עמד השואל כלום חלננו בין בור לחבר אמר לו ר' יהושע לאו אמר לו רבן גמליאל והלא משמך אמרו לי אין אמר לו עמוד על רגליך ועידו כך עמד ר' יהושע על רגליו ואמר אלמלי אני (מת) [מת] והוא (חז) [מת] יכול החי להכחיש את החי [נתן עניש ליה דלית ליה זכות אבות אלא נוקמיה לר' יהושע בעל מעשה הוא נוקמיה לר' עקיבא דילמא עניש ליה דלית ליה זכות אבות אלא נוקמיה לר' אלעזר בן עזריה דהוא חכם והוא עשיר והוא עשירי לעזרא הוא חכם דאי מקשי ליה מפרק ליה והוא עשיר דאי אית ליה לפלוחי לבי קיסר אף הוא אול ופלא והוא עשירי לעזרא דאית ליה זכות אבות ולא מצי עניש ליה אתו ואמרו ליה ניהא ליה למר דליהוי ריש מתיבתא אמר להו איזיל ואימליך באינשי ביתי אול ואמליך בדביתהו אמרה ליה

מסורת הש"ס

א) סנהדרין קי. וע"ש, טז סוכה דף ט: וסוף מסכת סנה, א) וירושין מ: ט: ד) ויבא לב, א) לעיל ד: שבת ט: ט: א) ספא רשות והלכתא כדברי האומר מובה ורב אמר הלכתא כדברי האומר רשות ע' יומא דף ט: א) [צבורות לו. וע"ש בתוס'], א) [שיך לך כתא, ט] לעיל לתומאה כלי' לכתיב, ט) עין ש"ל וע"ש,

הנהגות הב"ח

א) תוס' ד"ה הואיל וכו' נמי יומא לענין מלאכה ואמאי שרי: ב) ד"ה שזני וכו' אין אסור בעשיית כלי' ומינה אסורא נחמק:

גליון הש"ס

גב' והמפורז שלום לרב. כר"ף ונכ"ש לוח לאח לאח והמפורז שלום לרבו: שם ד' תלמוד חבר הוה. עין קידוש ד' מ"ז פ"א תוס' ד"ה נחלון: שם וקודם גזירה הוה. ע' שבת ד' מ' ע"כ כרש"י ד"ה דהא מעשה וברציא' צמזמזו טס:

מוסף תוספות

א. בתוס' ר"ש כתב, וכן הוא ודאי (דהלכתא כרב) ממה שתקנו פוסקים בין השיבועין המפלת ערבית בין קודיש שלא תקנו בשל שחרית ש"מ דקרי"ל תפלת ערבית רשות.

מוסף תוספות

דתלמיד חבר הוה. חכס נמנוו אלה שחלל ממנו דבר אחד או יותר (ועובין טו.) מי בדת. פעם אחת נתקשרו שמים בעבים והתפלל רב של שבת מצבור יום ואמר ליה רב רימיה לרב מי צדלת מן המלאכה מתקבלת עליך שבת (ועובין טו.) תפלת ערבית רשות. מפני שאיך כנגד הקטק מלניס ואמריס ש'חין מעטנין כפרמן (שבת טו.) בעלי תריסין. מנינים, תלמידי מנמים הללמים מלממה של מורה (בכורות יז.) יכול החי להכחיש את המת. היימי יכול להכחיש ולומר לא אלמני (שם.) היאך יכול החי להכחיש את החי. ודלא כך אלמנו ומחזי צי (שם.)

רב ניסים גאון

אמר רבא [כו'] להויע וקודם גזירה. איהה מירפשה במס' שבת בפ' כירה (דף קז) אמר ר' בשעון פו פיו אמר ר' יהושע בן לוי משום רבא קפרא בתחלה היו רוחצין בחמין שוחומי מערב שבת כו' ראו שאנו עומד עומד התיירו לזון חמי טבריא ועדיין ידעה במקומה עומדת התיירנו כמאן כי יבדי העינפיל של שבת בערב שבת כבר קיבלה לשתב עליהו ואיחיבי לשתוב נגאסרו עליו חמנין לרחוץ בתן ולא נכנס מרחוץ אלא להויע בלבד וזו המעשה היה קודם שגזרו חכמים על הזימה לפי מה שיש בהלכה שהוכרנה אסור לזון להויע: אמרי [עד] כמה נצעריה וניזיל

16) לעיל פ"א דף יב:
17) נרנאמחו יומא עב:
18) מנן תריס פ"ד משנא ד',
19) נרנאמא מר. ועי' מוס' מגילה:
20) ד"ר זיל ומוס' יבמות ע':
21) וכוטוה ט. ד"ה מניינן:
22) נרנאמא פד: יבמות טז:
23) מחובות טו. קדושין עג. זנחיס עג:
24) ס"א ואי לה לפעיה שאלה קברינהו, 1) נרנאמא יב:
עג. מגילה ט:
כא: דריוות יב:
שבת כא: [תמיד לא: מנחות עג.
25) וזט מתיק לה מקרא ל"ע לשון גמרינן, 2) נרנאמא יב:
26) לרוב רמתי וביה בהקדמת היכנסים לפי המשיגות פינמוטן, 27) מגיבה 1) [לעיל ט.], 2) נרנאמא 16, 17) [פסחים עג. מגילה 1: מחובות כג: ג.], 28) ועי' פירש"י לקטן לא. ד"ה סכא, 29) ז"ל חסנה רש"י, 30) ז"ל פירוש ד' ע. כ"ז הגמ"א קטן רש"י, 31) ע"י רש"י ורש"י

הגהות הב"ח

16) גמ' אמר להם (מה אלו) תלמידי.
17) ויצי' ס"א מותר:
18) שם מנקומין תן יושבין והלא ככז:

גליון הש"ם

גמ' בכותלי ביהר. עיין משנין ס"א עיין קמח:
שם ונקרא פושע עיין לקמן (דף קמ"ג ע"ב):
שם בי הזה הל"ש מבייבא. עיין עירובין (דף ק"ח ע"ב):

מוסף תוספות

א. בתוס' ר"יש הוסף, דהא אפי' בזמן מנחה גדולה אמר לה.

מוסף רש"י

הרי אני כבן שבעים שנה. ככר הייתי נראה וקן ולא זקן ממש. שאלה עליו שיה' (ע"ל יב:).
מכותלי ביהר אהר ניכר שפחמי אהר. כמו (תענית 1) חממה מפואלה כגלי מוטוב (ע"ז טז. ע"ש).
גלי. שערס יבוח קח. וביב ת. מי מנדה.
מקוים הם (דשודין ת.ו).
אפר מקלה. כלומר קמס (שם) שגא מן הקלוי פלג א"ל. מעלין בקדש ואין מורדיין. מקלה לפניה לן נמחות פקדש שמי הלחם (שבת כ"א).
הרי לפניו שתי תפלות. ששאלה ולא התפלל של מוספין עד זמן המנחה (בבב"ב יב:).

רב ניסים גאון

וזה שאמרו כל בו ביום דאמרין ההוא יומא איתמר. יש במשנה הריב מזה הענין כגון האי דתנן במס' ידים (פ"ג מה) אמ' ר' שמעון בן עזאי מקובל אני מפי ע"ב זקנים ביום ששושיבתי את ר' אלעזר בן עזריה בראש ששיר השירים וקולתא מטמאין את הדרי' אמר ר' עקיבא חס ושלום וכי' (פ"ד מה) בו ביום נמנו ואמרו על עריבת (הרלוס) בו ביום אמרו (משנה ב) כל הבודים וכי' ובתוספתא (בידים פ"ב) בו ביום עמד יהודה גר עמוני: אמר רבן גמליאל: השתא אזיל ואפיסיה לר' יהושע אזיל וחינוהו לאשתאי דביתיה דהוה קא משחין כו'. ופירשו בגמרא דבני מערבא אזל ואשתיה לר' יהושע יתיב עבד מחטין אמר ליה מן אילין את חיי

אמר ליה עד כרון את בועי הוקן וקני שהיה מורע דוד שהן רבן גמליאל הנזכר כגאן הוא בנו של רבן שמעון בן גמליאל שהוא רביעי להלל הוקן דהוה ליה רבן גמליאל חמישי להלל ובנו רבן שמעון ששי

תפלת השחר פרק רביעי ברכות

ה"ג **דלמא מעברין לך אמר לה יומא חדא כנסא דמוקרא ולמחר ליסבר.**
ול"ג מעלין בקדש: **כסא דמוקרא.**
1) כוס זכוכית יקרה שקורין לה בשלון ישמעאל ערקי"א ואומרים בני אדם במשל הדיוט יום אחד ישתמש בו צעלוי ויתכבד בו ואס ישצר ישצר: לים

לך חירסא.
אין לך שערום לצנות של זקנה ונאה לדרשן להיות זקן: **י"ח דרי חירסא.**
י"ח שורות של זקנה: **קא תלשא דעסיה דר"ג.**
כשראה שנתוספו היום תלמידים רבים והיה דואג שלא יעגש צמה שמעט צימיו מלצא: **דמליין קטמא.**
כלומר אף אלו אינם ראויים: **סויה.**
בספק שלא פירשה ממוך שרבו התלמידים רצ החדוד והפלפול: **התלמידים רצ החדוד והפלפול:**
אשוסא דביסיה דמשחרן.
ותלי צימו של ר' יהושע שהי שמורות: **שפחמי אסה.**
עושה פחמים וי"א נפח: **נעניתי לך.**
דצנתי למונך יותר מן הראוי: **דלניש מדא.**
הרגיל ללבוש המעיל ילבוש כלומר הרגיל בנשיאות יהיה נשיא: **מוזא בן מוז.**
אפן בן כהן זה את מי מטאל: **אפר מקלה.**
אפר הקלוי בתנורים וככרות כלומר אפר קמח: **שגט של מי היסה.**
במסכת חגיגה: **ואוסו תלמיד.**
ששאל תפלת ערבית רשות או חובה רשבי' הוא: **ונקרא פושע.**
המאמר כ"כ: **מתפלל של מנחה.**
מאמר שהגיע זמנה כדי להקדימה בתחלת זמנה שלא יקרא פושע גם עליה: **ואח"כ של מוספין.**
הואיל ואומר 1) זמנה אינו עובר דלא אמרי רבנן ושל מוספים כל היום: **שוו מלוה עונבת.**
ר' יהודה לטעמיה דלמחר עד שצטע שעות ומו לא: **כי תלפי רבנן.**
תלמידים היוצאים מציב ר' נתן: **מאן אמר הלכה בי מדרשא.**
מי מצני הישיבה אמר צנית המדרש שאלכה כר' יהודה: **חדא היא קל או חזק היא לך.**
אחת היא לך שלא למדת דבר משמו של ר' יוחנן אלא זו צלצד לך חציבה היא לך או חדשה היא לך שהיית סבור שאלה מן האמרים אמרה: **ה"ג ח"ל חדא היא לי דמספקא לי כר' יהושע בן לוי.**
סבור הייתי שר' יהושע בן לוי אמרה: **אמר ריב"ל גרסי'.**
ול"ג דלמחר: **מוועד.**
מחמת שהעבירו מועדי התפלות ומגיס יהיו נוגיס ואסופים וכלים: 2)

ושל מוספין כל היום.
הקשה הרב רבינו שמשון ז"ל דלמרי' צפרק תמיד נשחטו (דף נח.) מוספין שצטע ציטין שצצע וכ"ת ה"מ למלוה אצל דיעבד כל יומא נמי ומניה הוא הרי 1) בתמורה (פ"ג ד' ד) משמע שהמוספין היו נשחטין עם התמיד ונקטרין עמו. ומירך דהתס מיירי בשצמ"ט):

דלמא מעברין לך אמר לה [לשתמש אינש] יומא חדא בכסא דמוקרא ולמחר ליתבר אמרה ליה לית לך חירותא ההוא יומא בר תמני סרי שני הוה אתרחיש ליה ניסא ואהדרו ליה תמני סרי דרי חירותא היינו דקאמר ר' אלעזר בן עזריה 1) הרי אני כבן שבעים שנה ולא בן שבעים שנה הנא אותו היום סלקוהו לשומר הפתח 2) ונתנה להם רשות לתלמידים ליכנס שהיה ר"ג מכרוז ואומר 3) כל תלמיד שאין תוכו כברו לא יכנס לבית המדרש ההוא יומא אתוספו כמה ספסלי א"ר יוחנן פליגי בה אבא יוסף בן דוסתאי ורבנן חד אמר אתוספו ארבע מאה ספסלי וחד אמר שבע מאה ספסלי הוה קא הלשא דעתיה דר"ג אמר דלמא ח"ו מנעתי תורה מישראל אחזו ליה בחלמיה הצבי חיורי דמליין קטמא ולא היא היא ליתובי דעתיה הוא דאחזו ליה תנא עדיות בו ביום נשנית וכל היכא דאמרינן בו ביום ההוא יומא הוה ולא היתה הלכה שהיתה תלויה בבית המדרש שלא פירשה ואף ר"ג

לא מנע עצמו מבית המדרש אפילו שעה אחת דתנן 4) בו ביום בא יהודה גר עמוני לפניהם בבית המדרש אמר להם 5) מה אני לבא בקהל א"ל ר"ג אסור אתה לבא בקהל א"ל ר' יהושע 2) מותר אתה לבא בקהל א"ל ר"ג והלא כבר נאמר 1) לא יבא עמוני ומואבי בקהל ה' א"ל ר' יהושע וכי עמוין ומואב במקומן הן יושבין 6) 7) כבר עלה סנחריב מלך אשור וכלבל את כל האומות שנאמר 2) ואסיר גבולות עמים ועתידותיהם שוסתי ואוריד כאביר יושבים 8) וכל דפריש מרובא פריש אמר לו ר"ג והלא כבר נאמר 3) ואחרי כן אשיב את שבות בני עמוין נאם ה' וכבר שבו אמר לו ר' יהושע והלא כבר נאמר 4) ושבתי את שבות עמי ישראל ועדיין לא שבו מיד התירוהו לבא בקהל אר"ג הואיל והכי הוה איזיל ואפיסיה לר' יהושע כי מטא לביתיה חזינהו לאשיתא דביתיה דמשחרן א"ל 9) מכותלי ביתך אתה ניכר שפחמי אתה א"ל אוי לו לדור שאתה פרנסו 1) שאי אתה יודע בצערן של ת"ח 2) במה הם מתפרנסים ובמה הם נוונים אמר לו נעניתי לך מחול לי לא אשנה ביה עשה בשביל כבוד אבא פייס אמרו מאן ניזיל ולימא להו לרבנן אמר להו ההוא כובס אנא אזילנא שלח להו ר' יהושע לבי מדרשא מאן דלביש מדא ילבש מדא ומאן דלא לביש מדא יימר ליה למאן דלביש מדא שלח מודך ואנא אלבשיה אמר להו ר"ע לרבנן מרוקו גלי דלא ליתו עבדי דר"ג ולצערו לרבנן א"ר יהושע מוטב דאיקום ואיזיל אנא לגבייהו אתא טרף אבבא א"ל 1) מזה בן מזה יזה ושאינו לא מזה ולא בן מזה יאמר למזה בן מזה מימך מי מערה ואפרך אפר מקלה א"ל ר"ע רבי יהושע נתפייסת כלום עשינו אלא בשביל

כבודך למחר אני ואתה נשכים לפתחו אמרי היכי נעביד נעבריה 1) גמריי מעלין בקדש ואין מורדיין נדרוש מר חדא שבתא אתי לבקנאווי אלא לדרוש ר"ג 2) תלתא שבתי וראב"ע חדא שבתא והיינו דאמר מר 3) שבת של מי היתה של ראב"ע היתה ואותו תלמיד ר' שמעון בן יוחאי הוה: 4) ושל מוספין כל היום: א"ר יוחנן 1) ונקרא פושע ת"ר 2) הוי לפניו שתי תפלות אחת של מנחה ואחת של מוסף מתפלל של מנחה ואח"כ מתפלל של מוסף שזו תדירה וזו אינה תדירה ר' יהודה אמר מתפלל של מוסף ואח"כ מתפלל של מנחה שזו מצוה עוברת 3) א"ר יוחנן 1) הלכה מתפלל של מנחה ואח"כ מתפלל של מוסף ר' יזרא 9) כי הוה חליש מגירסיה הוה אזיל ויתבי אפתחא דבי ר' נתן בר טובי אמר כי חלפי רבנן אז איקום מקמייהו ואקבל אגרא אתא ר' נתן בר טובי א"ל אמר הלכה בי מדרשא א"ל הכי א"ר יוחנן אין הלכה כר' יהודה דאמר מתפלל אדם של מוסף ואח"כ מתפלל של מנחה אמר ליה אין 1) תנא מיניה ארבעין זמנין א"ל חדא היא לך או חדת היא לך א"ל חדת היא לי משום דמספקא לי בר' יהושע בן לוי: אריב"ל 1) כל המתפלל תפלה של מוספין לאחר שבע שעות לר' יהודה עליו הכתוב אומר 5) נוגי ממועד אספתי ממך היו מאי משמע דהאי נוגי לישנא דתברא רב יוסף תברא אתי על שנאיהוין דבית ישראל על דאחרו זמני מועדיא דכירושלים א"ר אלעזר כל המתפלל תפלה של שחרית לאחר ארבע שעות לר' יהודה עליו הכתוב אומר נוגי ממועד אספתי ממיך היו מאי משמע דהאי נוגי לישנא דצערא הוא דכתיב 6) דלפה נפשי מתוגה רב נחמן בר יצחק אמר מהכא 7) בתולותיה נוגות והיא מר לה

כת.

עין משפט ור מוצוה

לג א מיי פ"ד מהלכות
מ"ח הלכה א תוש"ע
י"ד ס"י רמו סעיף 1:
לד ב מיי ס"יז מהל'
אסורי ביאה הלכה טה
סגג לארין קטו תוש"ע
א"ש"ע סתנן ד סעיף 1:
לה ג מיי פ"א מהל' מ"ח
הלכה ט ופ"י מהל'
ממנות עיינס הלכה יח:
לו ד מיי פ"א מהל' מלכיס
ה"ג 1 תוש"ע י"ד סתנן
רמה סעיף כב צנאה:
לה ז מיי פ"ג מהל'
מפלה הלכה ה סגג
עשין ז תוש"ע א"יח סתנן
רפ סעיף א:
לח ח מיי שם סג א"י
תוש"ע שם סעיף ד:
לח ט תוש"ע שם סעיף א:
6

תורה אור השלם

- לא יבא עמוני ומואבי בקהל ין גם דור עשירי לא יבא לקים בקהל ין עד דרבים כג ד
- כי אמר בבה ידי עשיתי והבחימתי כי נבנתי ואסיר גבולת עמיס ונתרודותיהם שושתי ואוריד אבאר יושביהם: ישעיהו י יג
- ואתרי כן אשיב את שבות בני עמוין נאם יי: ירמיהו מט ו
- ושבתי את שבות עמי ישראל וגבו עירם נשמות וישבו ונטעו כרמים וישתו את יקמ ויעשו גנות ואכלו את פריהם: עמוס ט יד
- נוגי ממועד אספתי ממך היו משאת עליך: צפניה ג יח
- דלפה נפשי מתוגה קמינו כדברך: תהלים קיט כח
- דרכי ציון אבלות מבלי תוכי ככור שאין ... נאלא אחת בן פה ואחת לבב. חצבי חייווי 1) דמליין סרין קתא. פיר' כדים לבנים 1)מלאים 1)תושיסין. גם רבן גמליאל לא 1)מנע עצמו מבית המדרש בן ביום. יהודה 1)גר עמוני ... א"ל מכותלי ביתך ניכר שפחמי אתה. עושה מעשה חטח גמליאל לא 1)מנע עצמו מבית המדרש בן ביום. א"ל ר' יוחנן מאי היא א"ל מתפלל של מנחה ואח"כ של מוספין. אפי"ג (דא"ר) דתני ר' יהודה כי תפילת המוספין עד שבע שעות, ואמר ר' יהושע בן לוי כל המתפלל תפלת המוספין אחר ז' שעות לר' יהודה חשב כנוגיו ממועד, פי כיון שאיחר תפלת המוספין ממועדו תבר אייתי עליה, כאשר פי' בתרגום נוגי תברא, קי"ל כר' יוחנן דפסק הלכתא ותנינן סתמא של מוספין כל היום.

רבינו חננאל

1)שהיה רבן גמליאל מכרוז ואומר כל תלמידי שאין תוכי ככור שאין ... נאלא אחת בן פה ואחת לבב. חצבי חייווי 1) דמליין סרין קתא. פיר' כדים לבנים 1)מלאים 1)תושיסין. גם רבן גמליאל לא 1)מנע עצמו מבית המדרש בן ביום. יהודה 1)גר עמוני ... א"ל מכותלי ביתך ניכר שפחמי אתה. עושה מעשה חטח גמליאל לא 1)מנע עצמו מבית המדרש בן ביום. א"ל ר' יוחנן מאי היא א"ל מתפלל של מנחה ואח"כ של מוספין. אפי"ג (דא"ר) דתני ר' יהודה כי תפילת המוספין עד שבע שעות, ואמר ר' יהושע בן לוי כל המתפלל תפלת המוספין אחר ז' שעות לר' יהודה חשב כנוגיו ממועד, פי כיון שאיחר תפלת המוספין ממועדו תבר אייתי עליה, כאשר פי' בתרגום נוגי תברא, קי"ל כר' יוחנן דפסק הלכתא ותנינן סתמא של מוספין כל היום.

רב ניסים גאון (המשך)

שבת בפרק במה בתמה 1)9) רבי דאחי מרוד מהפך בכותיה דרוד ובגמרא דפרק אחרון דתענית דבני מערבא (הלכה ב) אמרי אמר לוי מגילת יוחסין מצאו כירושלים וכתבו בה הלל מן דרוד ואיתא כפי אפי"פ שאמרו בכתובות ר"י (טו) דבוקו בפתחות דבי את משפטיה בן אביטל. והאי דאמרין אפי"פ לא עברוה

לר' אלעזר בן עזריה פירשו בתלמוד ארין ישראל אלא מינו אותו אב בית דין והיינו דאמר מר שבת של מי היתה של ר' אלעזר בן עזריה היתה ואיתא בפירקא קמא דחגיגה (דף ט) תנו רבנן מעשה בר' יוחנן בן ברוקא ור' אלעזר חסמא שהלכו להקביל את פני ר' יהושע בפקיעין אמר להם מה חידוש היה היום בבית המדרש אמרו לו תלמידין אמנו ומימך אנו שותין אמר להן אפי"פ אי אפשר לבית המדרש בלא חידוש שבת של מי היתה אמרו לו שבת של ר' אלעזר בן עזריה: